

Asia: VN/11423/2021

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaiksi

Taustatiedot

Vastaajatahon virallinen nimi

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca

Vastauksen kirjanneen henkilön nimi

Päivi Tossavainen ja Kaisa Pasanen

Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca

PL 442, 00029 HUS

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko lain soveltaminen sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuussa oleviin tahoihin riittävä (1 §, 4 § 1 kohta)?

Kyllä pääosin

2. Onko lain soveltaminen samanlaisena kaikkiin palveluntuottajiin niiden oikeudellisesta muodosta ja toiminnan tarkoituksesta huolimatta perusteltu ratkaisu (1 §, 4 § 2 kohta)?

Kyllä pääosin

3. Parantavatko palveluntuottajalle ja toiminnalle asetetut edellytykset asiakas- ja potilasturvallisuutta (2 luku, 16 §)?

Kyllä

4. Vähentääkö palveluntuottajan ja sen palveluyksiköiden erillinen rekisteröinti, palveluyksiköiden siirtokelpoisuus ja riskiperusteinen hyväksymismenettely palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä (16 §, 21 §)?

Kyllä pääosin

5. Vähentääkö yhteisen palveluyksikön käyttömahdollisuus palveluntuottajan ja viranomaisen hallinnollista työtä ja parantaako se mahdollisuuksia valvoa toimintaa kokonaisuutena (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä pääosin

6. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsite ja tehtävät perusteltuja (4 § 6 kohta, 22 §)?

Kyllä pääosin

7. Onko valtuutetun palveluntuottajan käsitteelle muita vaihtoehtoja?

Ei kantaa

8. Onko palvelunjärjestäjän ja palveluntuottajan omavalvontaa koskevat säännökset riittävät (4 luku)?

Kyllä pääosin

9. Ovatko valvontaviranomaisen keinot riittävät asiakas- ja potilasturvallisuuden kannalta (5 luku)?

Kyllä pääosin

10. Muut vapaamuotoiset huomiot sosiaali- ja terveydenhuollon valvontalaista?

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca pitää sosiaali- ja terveydenhuollon valvontaa koskevan lainsäädännön ja toimintakäytäntöjen yhtenäistämistä kannatettavana. Valvontaan liittyvän lainsäädännön ja toimintakäytäntöjen yhtenäistäminen on erityisen tärkeää, koska palveluja järjestetään ja tuotetaan yhä enemmän integroidusti. Yhteinen palveluntuottajien rekisteröintimenettely ja sosiaalihuollon yhteinen palveluntuottajien rekisteri selkiyttää valvontaa sekä parantaa asiakkaiden mahdollisuuksia saada tietoa yksityisistä sosiaali- ja terveystalouksista.

Lainsäädännön uudistamisen lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä lain toimeenpanoon. Normiohjaus itsessään ei paranna asiakas- ja potilasturvallisuutta. Sosiaalihuollossa uutta lakia vastaavat säännökset omavalvonnasta ja epäkohtien ilmoittamisesta ovat jo käytössä, mutta toimeenpano on vielä osin kesken. Uuden valvontalain toimeenpano edellyttää osaamisen ja toimintakulttuurin kehittämistä sekä riittävää resursointia valvonnan toteuttamiseen.

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus kiinnittää huomiota siihen, että lakiehdotuksen perusteluissa huomioidaan vain vähän sosiaalityötä viranomaistyönä, johon sisältyy merkittävää julkisen vallan käyttöä ja ihmisten perusoikeuksiin vaikuttavaa päätöksentekoa. Perusteluissa esimerkkeinä kuvataan lähinnä sosiaalihuollon ympärivuorokautisia ja kotiin vietäviä palveluja. Lainsäädännön toimeenpanossa on tärkeää kiinnittää huomiota myös sosiaalihuollon viranomaistyön laadukkaaseen omavalvontaan ja tarvittaessa viranomaisvalvontaan.

Pykäläkohtaiset huomiot:

4 § Määritelmät:

Palveluyksikön määritelmä ja suhde toimintayksikön määritelmään on osin epäselvä. On kuitenkin kannatettavaa, että erilaiset palvelumuodot, kuten liikkuvat ja digitaaliset palvelut, huomioidaan nykyistä laajemmin.

Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä on osin epäselvä. Sosiaalihuollossa työskennellään laajasti erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kanssa ja osaa palveluista voidaan tarjota sekä erityistä tukea tarvitseville että muun syyn takia tukea tarvitseville. Lakiehdotuksen perusteluissa mainitaan, että vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavat palveluyksiköt ovat useimmiten ympärivuorokautisia yksiköitä ja toisaalta, että kyseiset yksiköt ovat joko ympärivuorokautisia palveluyksikköjä tai muutoin erityistä tukea tarvitseville henkilöille tarkoitettuja sosiaalihuollon palveluja. Lakiehdotuksessa tulisi selkiyttää, tarkoitetaanko vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavilla yksiköillä ensisijaisesti ympärivuorokautisia yksiköitä vai laajasti kaikkia erityistä tukea tarvitseville henkilöille palveluja tarjoavia sosiaalipalveluja.

8 § Toimitilat, toimintaympäristö, välineet ja tietojärjestelmät:

8 § 1. momentissa on määritelty peruselementit, jotka palveluyksikössä tulisi olla, eli riittävät ja asianmukaiset toimitilat, välineet ja tietojärjestelmät. 2. momentin mukaan asiakkaan yksityisyyden suojasta tulee huolehtia. Yksityisyyden suoja on tuotu esiin erityisesti etäyhteyden välityksellä toteutettavissa palveluissa. Lakiehdotuksen perusteluissa ei ole huomioitu, että terveydenhuollon lisäksi sosiaalihuollossa tuotetaan lisääntyvässä määrin etäpalveluja. Myös sosiaalihuollon etäpalveluissa tulee noudattaa vastaavia periaatteita kuin terveydenhuollon palveluissa huomioiden kuitenkin sosiaalihuollon erityispiirteet esimerkiksi sen osalta, että vahva sähköinen tunnistautuminen ei välttämättä ole kaikille sosiaalihuollon asiakkaille mahdollista.

On syytä korostaa sekä kaiken asiakastiedon tietoturvallista käsittelyä että tietojärjestelmien käyttöön liittyviä vaatimuksia. Näistä ollaan säätämässä valmistelussa olevassa uudessa laissa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä. Lakiehdotus sisältää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelyä sekä asiakastietojen käsittelyssä käytettäviä tietojärjestelmiä koskevan sääntelyn.

28 § Palveluntuottajan velvollisuus tarkistaa työntekijöiden rikosrekisteriote iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystietojen osalta:

Sosiaalihuollossa työskennellään myös muiden haavoittuvassa asemassa olevien ihmisryhmien kuin iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sekä lasten kanssa esimerkiksi päihde- ja

mielenterveyspalveluissa. Rikostaustan selvittämisen osalta tulisi harkita, pitäisikö rikostausta selvittää laajemmin erityistä tukea tarvitsevien henkilöiden kanssa tai vaativissa sosiaalihuollon palveluyksiköissä työskenteleviltä huomioiden kuitenkin selvityksen tarkoituksenmukaisuus.

29 § Palveluntuottajan ja henkilökunnan ilmoitusvelvollisuus:

Henkilökunnan ilmoitusvelvollisuuden laajentaminen terveydenhuoltoon on kannatettavaa. Ehdotus yhdenmukaistaa sosiaali- ja terveydenhuollon toimintakäytäntöjä ja selkiyttää ilmoitusvelvollisuuden toteuttamista erityisesti integroiduissa sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä. Lakiehdotuksessa jää kuitenkin epäselväksi, miten ilmoitusvelvollisuuden toteuttamista valvotaan. Sosiaalihuollossa vastaava säännös on ollut voimassa vuodesta 2016 alkaen, mutta toimeenpano on vielä kesken eivätkä ilmoitusvelvollisuuteen liittyvät toimintakäytännöt ole kaikilta osin selkeitä.

50 § Rangaistussäännökset:

Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus pitää kannatettavana, että luvattomaan sosiaalihuollon ammattitoimen harjoittamiseen säädetään terveydenhuoltoa vastaava rangaistussäännös. Asiakasturvallisuuden kannalta on olennaista, että sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävissä toimivat vain asianmukaisen koulutuksen suorittaneet henkilöt.

Sosiaalihuollon osalta on huomioitava, että tehtävänimikkeiden käyttö on kirjavaa eivätkä tehtävänimikkeet aina vastaa ammattihenkilölain nimikkeitä. Tällainen tilanne on esimerkiksi sosionomien kohdalla, jotka työskentelevät usein ohjaajan tai sosiaaliohjaajan nimikkeellä. Näissä tehtävissä on mahdollista työskennellä monenlaisilla koulutustaustoilla, joten aina ei ole selvää, milloin on kyse laillistetun sosiaalihuollon ammattihenkilön tehtävässä toimimisesta.

Nimikesuojattujen ammattihenkilöiden on mahdollista työskennellä sosiaalihuollon tehtävissä toisella nimikkeellä myös nimikesuojatun ammattinimikkeen käytön kieltämisen jälkeen. Tällaisia tilanteita on esimerkiksi henkilökohtaisena avustajina toimivilla, eikä avustajaa rekrytoivalla välttämättä ole riittäviä tietoja avustajan taustan tarkistamiseksi. Asiakasturvallisuuden kannalta on olennaista varmistaa, että sosiaalialan ammattihenkilöt eivät voi siirtyä tehtävästä toiseen ammattioikeuksien tai ammattinimikkeen käytön rajoittamisen jälkeen. Tämä edellyttäisi muutoksia myös sosiaalihuollon ammattihenkilölakiin.

Marjamäki Pirjo
Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca

Pasanen Kaisa
Pääkaupunkiseudun sosiaalialan osaamiskeskus Socca